Kuras valsts tiesai ir piekritība?

Vācija

Vācijas tiesu starptautisko jurisdikciju nosaka vai nu saskaņā ar attiecīgajiem Eiropas Savienības tiesību aktiem, vai arī saskaņā ar autonomiem civilprocesa starptautiskajiem tiesību aktiem, kas ietver arī starptautiskās konvencijas. Veidlapa attiecas tikai uz valsts jurisdikcijas jautājumiem.

1 Vai man prasība ir jāceļ vispārējā tiesā vai specializētajā tiesā (piemēram, darba strīdu tiesā)?

Vācijā civilstrīdu risināšanai pastāv divas dažādas tiesu sistēmas — civiltiesas (*Zivilgerichte*) un darba tiesas (*Arbeitsgerichte*).

Darba tiesu jurisdikcijā ir visi civiltiesiskie strīdi starp darba ņēmējiem un darba devējiem un strīdi starp sociālajiem partneriem. Citi darba tiesu pienākumi izriet no Darba tiesu likuma (*Arbeitsgerichtsgesetz*, *ArbGG*) 2. un 2.a panta. Saskaņā ar Darba tiesu likuma 5. panta 1. punkta otro teikumu to jurisdikcijā ir arī strīdi starp personām, kuras atrodas attiecībās, kas līdzīgas darba ņēmēju un darba devēju attiecībām. Visi pārējie civiltiesiskie strīdi ir civiltiesu jurisdikcijā, kas ir daļa no vispārējās jurisdikcijas.

2 Ja lieta ir piekritīga vispārējai tiesai (t.i. par lietu izskatīšanu atbild šādas tiesas), kā lai noskaidroju, konkrēti kurā tiesā man ir jāiesniedz prasības pieteikums?

2.1 Vai pastāv atšķirība starp zemākām un augstākām vispārējām tiesām (piemēram, rajona tiesas kā zemākās tiesas un apgabala tiesas kā augstākās tiesas), un, ja, jā, tad kura ir kompetenta manā gadījumā?

Pirmās instances civiltiesas ir vietējās tiesas (*Amtsgerichte*) un reģionālās tiesas (*Landgerichte*).

1. Vietējās tiesas parasti izskata civiltiesiskos strīdus, ja prasības apmērs lietā nepārsniedz 5 000 EUR, un ja nav noteikta reģionālo tiesu ekskluzīva jurisdikcija (Tiesu likuma (*Gerichtsverfassungsgesetz*, *GVG*) 23. panta 1. punkts).

Vietējām tiesām ir ekskluzīva jurisdikcija arī turpmāk minētajos gadījumos, neraugoties uz prasības apmēru (Tiesu likuma 23. un 23.a pants).

Vietējo tiesu piekritībā ir prasības, kas saistītas ar dzīvojamās telpas īres līgumiem vai ar šādu līgumu esamību (Tiesu likuma 23. panta 2. punkta a) apakšpunkts).

Turklāt vietējām tiesām ir ekskluzīva jurisdikcija ģimenes lietās un parasti arī lietās, kas saistītas ar strīdiem par jurisdikciju (23.a panta 1. punkta pirmais teikums un 1. un 2. apakšpunkts).

Vietējām tiesām ir ekskluzīva jurisdikcija arī citos jautājumos, kas paredzēti Tiesu likuma 23. panta 2. punkta b), c) un d) apakšpunktā un g) apakšpunktā.

2. Reģionālo tiesu jurisdikcijā pirmajā instancē ir visi civiltiesiskie strīdi, kas nav piekritīgi vietējām tiesām. Tās galvenokārt ir lietas, kuru prasības apmērs pārsniedz 5 000 EUR.

Tāpat saskaņā ar Likuma 71. panta 2. punktu reģionālajām tiesām neatkarīgi no prasības apmēra ir ekskluzīva jurisdikcija šādos gadījumos:

- attiecībā uz prasībām pret nodokļu iestādēm, pamatojoties uz tiesību aktiem par civildienestu;
- attiecībā uz prasībām par nepatiesu un maldinošu informācija par valsts kapitāla tirgu vai par šādas informācijas neizpaušana, nepatiesas vai maldinošas informācijas par valsts kapitāla tirgu izmantošanu vai par sabiedrības neinformēšanu, ka publiskotā informācija par valsts kapitāla tirgu ir nepatiesa vai maldinoša;
- attiecībā uz strīdiem par pasūtītāja tiesībām veikt pasūtījumu un no tā izrietošajām uzņēmēja tiesībām pielāgot atlīdzību par būvniecības līgumiem Civilkodeksa 650.a panta nozīmē (*Bürgerliches Gesetzbuch*, *BGB*);
- un attiecībā uz prasībām saistībā ar amatpersonu atbildību.

Reģionālās tiesas var izveidot komerclietu palātas (Tiesu likuma 93. pants). To jurisdikcijā cita starpā ir civilprasības pret tirgotājiem un strīdi, kas saistīti ar tiesību normām par čekiem un pārvedu vekseļiem. Tiesu likuma 95. pantā ir izklāstīts izsmeļošs to jautājumu saraksts, kas ir komerclietu palātu jurisdikcijā. Lai prasība tiktu izskatīta komerclietu palātā, personai tas ir jānorāda sākotnējā prasībā (Likuma 96. panta 1. punkts).

2.2 Teritoriālā piekritība (vai par manu lietu ir atbildīga A pilsētas vai B pilsētas tiesa?)

2.2.1 Teritoriālās piekritības pamatnoteikums.

Vācijā saskaņā ar Civilprocesa kodeksu (*Zivilprozessordnung*, *ZPO*) (12. līdz 18. pants) teritoriālā jurisdikcija ir atkarīga no atbildētāja dzīvesvietas. Ja personai nav pastāvīgas dzīvesvietas, tad tiek ņemta vērā tā vieta Vācijā, kur šī persona ir apmetusies, un, ja šādas vietas nav, — pēdējā zināmā dzīvesvieta (*ZPO* 16. pants). Juridisku personu gadījumā teritoriālo jurisdikciju nosaka personas juridiskā adrese (*ZPO* 17. pants).

2.2.2 Šī pamatnoteikuma izņēmumi.

2.2.2.1 Kādos gadījumos varu izvēlēties starp tiesu pēc atbildētāja dzīvesvietas (atbilstoši pamatnoteikumiem) un citu tiesu?

Dažu prasību gadījumā prasītājs var alternatīvi izvēlēties īpašu, bet ne ekskluzīvu jurisdikciju, kas nav tā jurisdikcija, kura būtu jāpiemēro atbilstīgi atbildētāja dzīvesvietai. Turpmāk izklāstīti daži šādi piemēri.

* Strīdus, kas saistīti ar līgumiskajām attiecībām, un strīdus par līguma esību var izskatīt arī tiesā, kuras jurisdikcijā attiecīgās apstrīdētās saistības ir jāizpilda (izpildes vietas īpašā jurisdikcija, Civilprocesa kodeksa 29. panta 1. punkts). Vienošanās par strīda izskatīšanas vietu ir būtiska procesuālā ziņā tikai tad, ja līgumslēdzēji ir to personu kategorijā, kurām ir atļauts slēgt vienošanos par piekritīgās tiesas izvēli saskaņā ar Civilprocesa kodeksa 38. panta 1. punktu (sk. 2.2.2.3. punktu).

Termins “līgumiskās attiecības” ietver visus līgumus, uz kuriem attiecas saistību normas neatkarīgi no šo saistību veida. Šo noteikumu piemēro *mutatis mutandis*, ja attiecīgais jautājums ir darba tiesu jurisdikcijā.

* Prasības par civiltiesisko atbildību prettiesiskas darbības gadījumā ir piekritīgas arī tai tiesai, kuras jurisdikcijā šī darbība ir notikusi (Civilprocesa kodeksa 32. pants)

* Saskaņā ar Ceļu satiksmes likuma (*Straßenverkehrsgesetz*, *StVG*) 20. pantu, tiesai, kuras jurisdikcijā iestājies notikums, kas rada kaitējumu, t. i., ceļu satiksmes negadījums, ir arī jurisdikcija attiecībā uz prasībām, kuru pamatā ir šis Likums.

* Noziedzīgā nodarījumā cietušais krimināltiesvedības laikā var iesniegt pieteikumus, lai tiesā, kurā lieta tiek izskatīta, pieprasītu finansiālu kompensāciju par nodarījumā radīto kaitējumu (piemēro kopā ar Kriminālprocesa kodeksa (*Strafprozessordnung*, *StPO*) 403. un 404. panta noteikumiem).

* Teritoriālo jurisdikciju attiecībā uz lietām par laulības šķiršanu reglamentē 122. pants Likumā par tiesvedību ģimenes lietās un lietās, kas saistītas ar strīdiem par jurisdikciju (*Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit*, *FamFG*). Līdz ar to teritoriālā jurisdikcija ir tikai tai ģimenes lietu tiesai (*Familiengericht*, (vietējās tiesas palāta)), kuras jurisdikcijā atrodas viena laulātā, pie kura dzīvo visi laulāto

nepilngadīgie bērni, pastāvīgā dzīvesvieta (proti, faktiskā dzīves vieta). Ja šādas pastāvīgās dzīvesvietas, kurā dzīvo visi laulāto nepilngadīgie bērni, nav laikā, kad ir sākusies tiesvedība, t. i., brīdī, kad prasības dokuments tiek izsniegts otrai pusei, šī lieta ir piekritīga tikai tai ģimenes lietu tiesai, kuras jurisdikcijā pastāvīgi dzīvo viens laulātais kopā ar dažiem laulāto nepilngadīgajiem bērniem, ar noteikumu, ka neviens laulāto bērns pastāvīgi nedzīvo kopā ar otru laulāto.
Ja jurisdikciju šādi neizdodas noteikt, tad lieta ir piekritīga tikai tai ģimenes lietu tiesai, kuras jurisdikcijā atradās laulāto pēdējā kopējā pastāvīgā dzīvesvieta, ja vismaz viens no laulātajiem joprojām pastāvīgi dzīvo šajā vietā tiesvedības uzsākšanas laikā (sk. iepriekš). Ja arī šo noteikumu nevar piemērot, lietas piekritība ir atkarīga no atbildētāja pastāvīgās dzīvesvietas, izņemot, ja šī dzīvesvieta neatrodas Vācijas teritorijā. Šādā gadījumā piekritība atkarīga no prasītāja pastāvīgās dzīvesvietas.
Ja lietas piekritība netiek noteikta arī šādā veidā, tad tā ir tikai Berlīnes Šēnebergas (*Berlin-Schöneberg*) vietējās tiesas Ģimenes lietu tiesas jurisdikcijā.
* Teritoriālā jurisdikcija lietās par uzturēšanas jautājumiem ir reglamentēta 232. pantā Likumā par tiesvedību ģimenes lietās un lietās, kas saistītas ar strīdiem par jurisdikciju. Tiesai, kurā pirmajā instancē tiek izskatīta vai tiks izskatīta prasība saistībā ar laulības lietām, ir ekskluzīva jurisdikcija attiecībā uz laulāto un bērnu uzturēšanu.
Ja prasība, kas saistīta ar laulības lietām, vairs netiek izskatīta, tad piekritība par uzturēšanas jautājumiem attiecībā uz nepilngadīgu vai bērnu līdzvērtīgā statusā ir tikai tai tiesai, kuras jurisdikcijā atrodas bērna vai tā vecāka, kuram ir tiesības rīkoties nepilngadīga bērna vārdā, pastāvīgā dzīvesvieta. Tas neattiecas uz bērnu vai vecāku, kura pastāvīgā dzīvesvieta ir ārzemēs.
Attiecībā uz visiem pārējiem uzturēšanas jautājumiem (laulāto vai bērnu, uz kuriem neattiecas iepriekš minētie noteikumi, uzturēšana, kā arī mazbērnu, vecāku vai vientuļo māšu uzturēšana) piemēro vispārīgos noteikumus, t. i., noteicošā ir atbildētāja pastāvīgā dzīvesvieta. Attiecībā uz dažiem īpašiem gadījumiem jurisdikciju var izvēlēties arī saskaņā ar Likumā par tiesvedību ģimenes lietās un lietās, kas saistītas ar strīdiem par jurisdikciju, 182. panta 3. punkta otro teikumu.
* Saskaņā ar Likuma 152. pantu attiecībā uz tiesas procesu par vecāku aizgādību vai saskarsmes tiesībām tiek piemēroti tādi paši noteikumi, t. i., ja ir sācies tiesas process par laulības šķiršanu, jurisdikcija ir šai tiesai. Ja nav uzsākts tiesas process par laulības lietām, atskaites punkts ir bērna pastāvīgā dzīvesvieta. Lietas piekritības noteikšanā noteicošais ir datums, kad attiecīgā prasība celta tiesā.

2.2.2.2 Kādos gadījumos man prasība ir jāceļ citā tiesā nevis pēc atbildētāja dzīves vietas (atbilstoši pamatnoteikumiem)?

Ja likumā ir skaidri paredzēts, ka kāds jautājums ir kādas tiesas ekskluzīvā jurisdikcijā, šī jurisdikcija prevalē pār citu tiesu jurisdikcijām, proti, tiesvedību var uzsākt (obligāti) tikai šajā ekskluzīvas jurisdikcijas tiesā. Ekskluzīva jurisdikcija galvenokārt ir reglamentēta Civilprocesa kodeksa noteikumos, kā arī speciālajos likumos (122. pants Likumā par tiesvedību ģimenes lietās un lietās, kas saistītas ar strīdiem par jurisdikciju).
Ja tiesvedība ir saistīta ar tiesībām uz zemi vai ar tiesībām, kas ir līdzvērtīgas tiesībām uz zemi (piemēram, mantotām apbūves tiesībām), atsevišķos gadījumos ekskluzīva jurisdikcija ir tiesai, kuras apgabalā atrodas attiecīgais nekustamais īpašums; tas attiecas uz tiesvedībām saistībā ar nekustamā īpašuma īpašumtiesībām vai apgrūtinājumiem, strīdiem par šādu apgrūtinājumu dzēšanu, valdījumu, robežām vai īpašuma dalīšanu (Civilprocesa kodeksa 24. pants).
Ja strīds ir saistīts ar telpu nomu vai īri vai par šādu tiesību esību, tas ir tās tiesas ekskluzīvā jurisdikcijā, kuras apgabalā atrodas attiecīgais īpašums (Civilprocesa kodeksa 29.a panta 1. punkts). Tomēr šis noteikums neattiecas uz dzīvojamo telpu īri īslaicīgai izmantošanai (brīvdienu dzīvokļi, viesnīcas utt.), uz mēbelētām telpām, kas paredzētas individuāliem īrniekiem, vai uz ēkām un telpām, kas paredzētas sabiedrisko uzdevumu pildīšanai (29.a panta 2. punkts).
Tiesvedībā pret Vācijas teritorijā esošas iekārtas īpašnieku, ja ir celta prasība par kompensāciju par zaudējumiem, kas radušies videi nodarīta kaitējuma rezultātā, ekskluzīva jurisdikcija ir tiesai, kuras apgabalā atrodas iekārta, kura nodarījusi kaitējumu videi (32.a pants).
Tiesvedībā par kompensāciju saistībā ar nepatiesas vai maldinošas informācijas sniegšanu par valsts kapitāla tirgu vai šādas informācijas neizpaušanu sabiedrībai, vai par līguma izpildi, kura pamatā ir piedāvājums saskaņā ar Vērtspapīru iegādes un pārņemšanas likumu (*Wertpapiererwerbs- und Übernahmegesetz*), ekskluzīva jurisdikcija ir tiesai, kuras apgabalā atrodas attiecīgā emitenta juridiskā adrese, citu kapitāla ieguldījumu piedāvātāja juridiskā adrese, vai arī mērķsabiedrības juridiskā adrese, ja juridiskā adrese ir reģistrēta Vācijā un ja prasība, vismaz cita starpā, ir vērsta pret emitentu, piedāvātāju vai mērķsabiedrību.
Parādu piedziņas tiesvedībā (maksājuma rīkojuma procesā (*Mahnverfahren*) ekskluzīva jurisdikcija ir parastajai vietējai tiesai, kuru nosaka saistībā ar prasītāju, proti, pēc prasītāja dzīvesvietas vai juridiskas personas gadījumā — juridiskās adreses (Civilprocesa kodeksa 689. panta 2. punkta pirmais teikums). Ja prasītājam Vācijā nav piesaistes punkta, piekritība ir tikai Berlīnes Vēdingas (Wedding) apgabaltiesai. Šis nosacījums ir spēkā arī gadījumā, ja citos tiesību aktos ir noteikta cita ekskluzīva jurisdikcija.
Tiesvedībā par sprieduma piespiedu izpildi ekskluzīva jurisdikcija ir vietējai tiesai, kuras apgabalā piespiedu izpilde notiks vai ir notikusi (Civilprocesa kodeksa 764. panta 2. punkts un 802. pants). Prasību un citu tiesību uz īpašumu izpildes gadījumā jurisdikcija ir tai apgabaltiesai, kuras teritorijā atrodas parādnieka dzīvesvieta (828. panta 2. punkts). Lietās par zemes piespiedu pārdošanu izsolē vai piespiedu zemes pārvaldīšanu ekskluzīva teritoriālā jurisdikcija ir tai apgabaltiesai kā izpildes tiesai, kuras apgabalā atrodas attiecīgais zemes gabals (1. panta 1. punkts un 146. pants Likumā par piespiedu izsoli un pārvaldību (*Gesetz über die Zwangsversteigerung und die Zwangsverwaltung* (*ZVG*)) un Civilprocesa kodeksa 802. un 869. pants).
Ja piespiedu izpildei pakļautu priekšmetu nevar atsavināt, jo kāda trešā persona īsteno savas tiesības, jurisdikcija ir tikai tai tiesai, kuras apgabalā tiek veikta piespiedu izpilde (Civilprocesa kodeksa 771. pants).
Ja saistības var izpildīt tikai un vienīgi atbildētājs (*unvertretbare Handlung*), pirmās instances tiesai (*Prozessgericht des ersten Rechtszugs*) ir jurisdikcija panākt to piespiedu izpildi – neatkarīgi no tā, vai tas ir pienākums veikt kādu darbību, dot atļauju darbības veikšanai vai atturēties no darbības (Civilprocesa kodeksa 894., 895., 888. un 890. pants). Pirmās instances tiesai ir jurisdikcija attiecībā arī uz pretprasībām attiecībā uz spriedumā noteiktiem prasījumiem (Civilprocesa kodeksa 767. pants).

2.2.2.3 Vai tiesas procesa dalībnieki var vienoties par kompetento tiesu, kas citādi nebūtu kompetenta šajā procesā?

a) Vienošanās

Civilprocesa kodeksā ir paredzēta iespēja vienoties par piekritīgo tiesu. Saskaņā ar Kodeksa 38. panta 1. punktu pirmās instances tiesa, kurai attiecīgā lieta nav piekritīga, var iegūt jurisdikciju, ja procesa puses par to tieši vai klusējot vienojas, ja puses ir uzņēmumi, juridiskas personas publisko tiesību izpratnē vai publiskie fondi. Par konkrētas pirmās instances tiesas jurisdikciju var vienoties arī tad, ja vismaz viena no līgumslēdzējām pusēm neietilpst kādas parastās Vācijas tiesas jurisdikcijā (Civilprocesa kodeksa 38. panta 2. punkts). Pēdējā gadījumā šāda vienošanās ir jānoslēdz rakstiski vai mutiskas vienošanās gadījumā tā ir jāapliecina rakstiski. Ja viena no pusēm atrodas kādas parastās Vācijas tiesas jurisdikcijā, tad attiecībā uz Vāciju var izvēlēties tikai to tiesu, kuras vispārējā jurisdikcijā atrodas šī puse vai attiecībā uz kuru ir pamatota īpašā piekritība.
Saskaņā ar Civilprocesa kodeksa 38. panta 3. punktu vienošanās par piekritīgo tiesu ir pieņemama tikai tad, ja tā noslēgta tieši un rakstiski pēc strīda rašanās vai ja tā noslēgta ar mērķi novērst problēmas, kas rodas, ja atbildētājs pēc līguma noslēgšanas maina savu adresi vai pastāvīgo dzīvesvietu, pārceļoties uz ārzemēm, vai ja pušu adreses vai pastāvīgās dzīvesvietas prasības celšanas brīdī nav zināmas.

Vienošanās par piekritīgās tiesas izvēli vienmēr jābūt saistītai ar konkrētām tiesiskajām attiecībām un radušos tiesisko strīdu; pretējā gadījumā tā nav spēkā (Civilprocesa kodeksa 40. panta 1. punkts). Vienošanās par piekritīgās tiesas izvēli nav pieļaujama arī tad, ja tā ir saistīts ar nefinanšu prasībām, kuras ir piekritīgas vietējai tiesai, neraugoties uz strīda priekšmeta vērtību. Vienošanās par piekritīgās tiesas izvēli nav iespējama arī tad, ja tiesību aktos ir noteikta ekskluzīva jurisdikcija (40. panta 2. punkts).
Pareizi noslēgta vienošanās par piekritīgās tiesas izvēli ir saistoša tiesām. Tas, vai ir noteikta ekskluzīva jurisdikcija, ir atkarīgs no vienošanās satura.
b) Jurisdikcijas neapstrīdēšana
Piekritību pirmās instances tiesai var pamatot arī tad, ja atbildētājs, neapstrīdot tiesas jurisdikciju, pauž mutiskus apsvērumus pamattiesvedībā (Civilprocesa kodeksa 39. pants). Tiesvedībā vietējā tiesā šādas juridiskās sekas stājas spēkā tikai tad, ja tiesa ir sniegusi atbilstošu norādi (504. pants).
Tomēr jurisdikciju nevar pamatot, ja pamattiesvedībā jurisdikcija netiek apstrīdēta gadījumos, kad vienošanās par piekritīgās tiesas izvēli nav pieņemama (sk. sadaļu par nefinanšu strīdiem un ekskluzīvu jurisdikciju).

3 Ja kompetenta ir kāda speciāla tiesa, kā var noteikt, tieši pie kuras tiesas būtu jāvēršas?

Saskaņā ar Darba tiesu likuma (*Arbeitsgerichtsgesetz, ArbGG*) 2. un 3. pantu darba tiesas īpašo jurisdikciju noteikšanā ir īpatnības, ņemot vērā ne tikai tās lietu piekritību.
Arī attiecībā uz teritoriālo jurisdikciju ir jāņem vērā īpatnības. Attiecībā uz tiesvedību, kuras rezultātā ir taisīts spriedums Darba tiesu likuma 2. panta nozīmē, vispirms ņem vērā Civilprocesa kodeksa vispārējās normas, kas ietvertas 12. līdz 40. pantā (Kodeksa 46. panta 1. punkts). Tomēr Darba tiesu likuma 48. panta 1.a punktā ir noteikta īpaša teritoriālā piekritība pēc darba vietas atrašanās (sk. atbildi uz 2.2.2.1. jautājumu), kuras tiesā arī var iesniegt prasību.
Uz vienošanos par piekritīgās tiesas izvēli attiecas vispārīgie noteikumi, kas izklāstīti atbildē uz 2. jautājumu. Tomēr ir jānorāda, ka saskaņā ar Likuma 48. panta 2. punktu dažos strīdos sociālie partneri, neievērojot Kodeksa 38. panta 2. un 3. punktu, ir tiesīgi noteikt tās tiesas jurisdikciju, kurai nav teritoriālas jurisdikcijas *per se*.
Attiecībā uz tiesvedību, kuras rezultātā tiek pieņemts rīkojums Darba tiesu likuma 2.a panta nozīmē, Likuma 82. panta 1. punktā ir noteikta ekskluzīva jurisdikcija pēc uzņēmuma darbības vietas vai juridiskās adreses.

Lapa atjaunināta: 31/07/2023

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietverto vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.